ԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 228

ՄԷԿ ԴԱՀԵԿԱՆ ՈՂՋ

ՇԱԲԱԹ 10/23 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
Ե. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Նամակ կամ որ եւ է գրութիւն պէտք է ուղղել առ
Տնօրէնութիւն ԱՐՇԱԼՈՅՍ Լրագրի
ԳԱՀԻՐԷ (Եգիպտոս)

Adresse :
E. TOROSSIAN
Direct.-propr. du journal Arménien
ARCHALOUYCE
LE CAIRE (EGYPTE)

ԱՐՇԱԼՈՅՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՀԱՄԱՐ
Տարեկան 100 թիւի համար դրշ. դահ. 60
Վեցամս. 50 » » » » 35
ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐ
Տարեկան Ֆրանք 20
Վեցամսեայ » 12

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ ԿԱՆԽԻԿ
եւ Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է։

Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնք ետ չեն տրուիր։

ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՔ
Կանխիկ վճարելի են։

ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՀՐԵՇՏԱԿԸ

(ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆԷ)

Կորիկ դէմքով մի փոքրիկ Հրեշտակ,
Հեռու՛ն՝ խարտիշուկ թողած իր խմբակ,
Ցերեկ անց ի վեր՝ թռիչքով դողդողջիկ՝
Դեռ նո՛ր էր առած սրբացման անդրանիկ։

Բայց մեղաւորիկ իր այն փախուստով՝
Երկնից սահմաններն յանկարծ անցնելով,
Փոքրիկ Պաշտիկն անխոհեմս քար
Ինկաւ դողդողջուն դէպի վար՝ յաշխարհ։

Հո՛ն, ու՛ր անհուն մարդ մնայ վարանած
Հո՛ն, ո՛ւր կը տիրեն մեղքերն անպիտան,
Ի զու՛ր այն ճամբան զննայ կ'աշխատէր՝
Որ զինքը նորէն Երկինքը տանէր։

Ցոլած ու դարձած, թեւերն անկենդան,
Ա՛լ անյուսութեան մէջ ինկած էր ա՛ն,
Երբ խրճիթի մը դռնակը բացուեցաւ,
Նոյն միջոց ղողանջ մ'ու հին հանգչեցաւ։

Տեսաւ որ այնտեղ անմեղ մի դստրիկ,
Իր սիրաբորբոք պաշտելով սրտիկ,
Տրնողացն համար կ'աղօթէր լռին
Առջեւը կանգնած Փրկչի պատկերին։

Սիրին մէջ մէկէն լոյս մը ծագեցաւ...
Անբիծ մանուկին զինքը փարեցաւ
Ու իբր ովսաննա երգով մ'երջանիկ
Իր թռիչքն առաւ ուղղակի Երկինք։

ՀԱՅՈՐԴԻ

ՊԷՏՔԸ ԿԱՅ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ'ի համար յաջողակ ցրուիչի մը։

Ներկայացողը երաշխաւորեալ ըլլալու է եւ պէտք է պայմանաւորուի մէկ տարուան կամ առ նուազն վեց ամսոյ համար։

*
* *

Պէտք ունինք նաեւ ուսումով գրաշարներու։ Փափաքողք կրնան դիմել «Արշալոյս»ի Խմբագրատունը, ի Պապ-էլ-Խալք Մանսուր փաշա Խալիճ, Մուհարէմ պէյի դեղարանին քովի տան վերի յարկը։

ՄՏԵՐՄԱԿԱՆՔ

Ա.

Նախ խնդանք. «Ասի ալ գնաց Գառնիկ»

Առ Տր. Տ. Է.

Կարճահասակ, գիրուկ, մօրուսաւոր մարդ մ'էր Առաքել էֆէնտի, որ ժամանակ մը մաքսատուններու մէջ պաշտօնէութիւն ըրած էր։ Այս անձը, որ իր եկամուտովը կ'ապրէր, սիրահար էր նարտի, զոր՝ եթէ կարելի ըլլար՝ թերեւս քունին մէջն ալ պիտի խաղար։ Դժբաղդաբար կամ բարեբաղդաբար իր մէկ հատիկ տղան Գառնիկ — խիստ երես առած տղայ մը — հօրը քովէն չէր զատուեր։ Հայր եւ որդի կարծես մի մարմին կը կազմէին։ Երբ Առաքել էֆէնտին, սրճարանի մը մէջ, նարտին գլուխը կ'անցնէր, տղան անխուսափելիօրէն անօթութիւն կ'զգար եւ կ'սկսէր ոնգային եւ թաց ձայնով մը.

— Հայրի՛կ, հայրի՛կ, փորս անօթի է, հացս տուն երթանք։

Խեղճ Առաքել էֆէնտին տղուն բերանը շաքարեղէն, շօգուռ կը թխմէր եւ ձեռքին մէջն ալ մէթալիք մը կը դնէր սիմիթ առնելու համար. բայց Գառնիկ իբր ճշմարիտ գառնուկ միշտ հեզիկ մայիւնով մը կ'սկսէր, եւ՝ ճշմարիտ գայլի մը պէս՝ ուտելով կը վերջացնէր։

Եւ որովհետեւ Առաքել էֆէնտին ո՛չ խաղէն կրնար ետ կենալ եւ ո՛չ ալ իր զաւակը կ'ուզէր չարչարել, Գառնիկին համբերութիւն տալու հնարք մը գտած էր, որ թէ՛ տղան կ'զբօսցնէր, եւ թէ՛ անյիրաւիները կը խնդացնէր։

Նարտին երկու կողմը կաւիճով հինգական գիծ կը քաշէր. աջ կողմի գիծերը կը ներկայացնէին բարեկամներ, ձախ կողմի գիծերը՝ թշնամիներ։

Երբ խաղ մը կը կորսնցնէր բարեկամ մ'էր որ կը պակսէր. ուստի աջ կողմի հինգ գիծերէն մին մատովը կը սրբէր եւ կ'ըսէր.

— Ասի ալ գնաց, Գառնի՛կ։

Իսկ երբ խաղ մը կը վաստկէր թշնամի մ'էր որ կը մեռնէր. այս անգամ ձախ կողմի հինգ գիծերէն մին կը սրբէր եւ կ'ըսէր.

— Ասի ալ գնաց, Գառնի՛կ։

Այս կերպով հետզհետէ բարեկամ եւ թշնամի կ'իյնային։ Ամենէն վերջը երբ բարթին կը լմննար, Առաքել էֆէնտին տխուր շեշտով մը կը մրմռար՝ եթէ կորսնցուցած էր.

— Բարեկամ չ'մնաց, Գառնի՛կ։

Իսկ եթէ վաստկած էր «ճէճիպէմ»ի եղանակով կ'երգէր.

— Թշնամի չ'մնաց, Գառնիկ։

Տղան կը խնդար եւ կը ծափահարէր, հայրը կը խնդար, հանդիսականները կը խնդային։

Հիմայ խօսինք 1895ի Daily Tèlegraph էն ետքը, 1901ի temps ը. կամ անգլիայէն ետքը Ֆրանսա. վաղը Աւստրիա, միւս օր Իտալիա, ուրիշ օր մը Ամերիկա եւ այսպէս շարունակաբար, իւրաքանչիւր տէրութեան շահին, մասնաւոր նպատակին համեմատ Թրքական ջուրերուն մէջ միշտ տեսնենք պիտի սարմիզ մը, իրեն հետ տարուբերելով մեր յոգնած յոյսը, եւ երբ նա ալ մեկնի հարուած մ'եւս տալով մեր կարեվէր սրտին, մենք ուրիշ բան չ'պիտի կրնանք ընել, բայց միայն հեծեծել «Ասի ալ գնաց, Գառնիկ»։

Եւ մինչդեռ մենք կը հեծեծենք եւ մեր բռունցքը ցոյց կուտանք Ֆրանսային, որ՝ մինչեւ Միտիլլի գալէն ետքը՝ իր տեղը վերադարձաւ առանց Հայկական հարցին խօսքն ընելու լեղապատառ եղած սուլթանի մը, որ — կ'ըսենք — թերեւս ամենափոքր խօսքի մը, նշանի մը կ'սպասէր ամեն բան կարգադրելու, գործադրելու համար այդ հզօր եւ ազատասէր պաշտպան - ազգին բաղձանաց համեմատ - մինչդեռ կ'ըսեմ, մենք մեր սեւ բաղդը կուլանք անդին Թիւպինի մը, Լօրանտօ մը ուրախութեան գագաթնակէտը հասած են, ինչ որ մեզ կը զայրացնէ։

Եւ որովհետեւ վտանգուած կամ նոյն իսկ օրը օրին յանկարծ ստեղծուած շահերը չ'են որ պիտի պակսին սխալին քով մանամերձի մը որ կը յամառի չ'մեռնիլ — իր գործերը երեսի վրայ թողլով հանդերձ, վասնզի մահամերձ է եւ՝ հետեւաբար՝ խորհելու եւ գործելու անկարող — վերջնագրերու, ցոյցերու առուլներ չ'պիտի պակսին վաղանցուկ լոյսով մ'ողողելէ մեր խաւարատ մթնոլորտը իրենց անհետացումէն ետքը, տալով սոսկ աւելի թաղծալից երեւոյթ մը եւ մեր սրտէն կորզելով աղխօղորմ նոր «ասի ալ գնաց, Գառնի՛կ» մը։

Եւ այսպէս, մինչեւ որ մեր յուսալիր ծիլերը մի առ մի թառամին, չորնան եւ խըլուին մեզ գահավիժելով անյուսութեան վըհին մէջ, ուր՝ տխրագին՝ պիտի մրմռանք «բարեկամ չ'մնաց, Գառնիկ» եւ ուր մահը միայն պիտի ողջագուրէ մեզ — ամբողջ ազգ մը։

Բայց եթէ մեռնիլ չենք ուզեր, պէտք է որ ողջախոհ ըլլանք. այն ատեն անհուն զարմանքով պիտի հաստատենք որ ուրիշ ազգերու անտարբերութենէն աւելի մենք մեր ձեռքով կը պատրաստենք մեր գերեզմանը։

Արդէն, ուրիշ անգամ յայտնեցի այն կարծիքը թէ Պուլկարիոյ ազատագրութեան թուականը հարստահարեալներու ազատագրութեան թուականը փակեց։ Եւ ո՛չ միայն այս, այլ նաեւ ազատները գերեվարելու նախնադարեան նոր ժամանակի մը դուռը բացաւ։ Ապացոյց, Թրանսվալ, Ֆինլանտիա, Ամերիկայի խոստմնադրուժութիւնը հանդէպ Գուպայի, Ֆիլիպեան կղզիներու են։ Կրեաէ միայն բացառութիւն մ'է նուաճելու գրեթէ ընդհանրացած կանոնին։ Բայց այդ խնդրոյն նպաստաւոր լուծման մէջ ուրիշ բան տեսնելու չէ բայց միայն գործնական արտայայտութիւնը երախտապարտութեան մը որուն մօրհակը Մայրագոյն Արեւելքի մէջ գրուեցաւ գահաժառանգ Նիգօլայի կողմէն եւ յանձնուեցաւ գահաժառանգ Գօնսթանթինի, երբ այս վերջինը առաջնոյն կեանքը ազատեց՝ Ճաբոնի մէջ՝ ի վտանգ իր կեանքին։ Ռուսիոյ արդի Զարը նախկին գահաժառանգին պարտքը վճարեց։ Այսչափ միայն։

Նկատողութեան արժանի կէտ մ'ալ սա է որ Անգլիա, որ Պօէրները կ'ուզէ բնաջինջ ընել. եւ Ամերիկա՝ որ աւելի մարդասիրական զգացում մը չ'ունեցաներ իր այն նոր սատացուածներուն բնակիչներուն մասին, զորոնք — ո՛վ հեգնութիւն — Սպանիոյ բռնութենէն ազատելու համար պատերազմեցաւ այս վերջին տէրութեան հետ, աշխարհիս ամենէն ազատամիտ երկու անհեղ պետութիւններն են։ Արդ երբ այս երկու իշխանութիւններն այս բան ակն յայտնի կերպով կ'ամնակոխեն իրենց դաւանած սկզբունքները, ընդունուած բանաձեւի կամ արմատացած նախակարծիքի հակառակ պիտի ըլլար մեր ձեռնարկին յաջողութեան համար աւելի գործօն աջակցութիւն մը յուսալ միապետական եւ քիչ շատ բռնապետական կառավարութիւններէ։ Իրաւ, անդին կայ Ֆրանսան, որ ո՛չ նուազ ազատասէր է եւ ասպետական ոգւով մ'օժտուած կը կարծուի, բայց — ի՞նչ օգուտ — նա ալ գրեթէ կաշկանդուած է մէկ կողմէն Ռուսիոյ նիզակակցութեամբը եւ միւս կողմէն Գերմանիոյ մրցանակութեամբը։ Այսու հանդերձ ո՞վ կրնայ ապահովել թէ նա ալ՝ վերջապէս՝ տկարը ճզմելու ընդհանուր շարժումին չ'հպատակիր. Միթէ ամենօրեայ իրողութիւնները բաւական չ'ե՞ն ապացուցանելու որ մեծ պետութիւնները՝ ներկայ ժամանակին մէջ խիստ հետամուտ են տկարագոյնները իրենց մէջ ձուլելու։ Տիրապետութեան մենագրաւումի մրցում մ'է որ կը կատարուի քաղաքական ասպարէզին վրայ, յար եւ նման այն մրցումին որ կը կատարուի վաճառականական հրապարակին վրայ եւ սրուն մէջ աշխատաւորին օտապահիկը կ'երթայ բարդուիլ դրամատիրոջ միլիօններուն վրայ։

Ասկէ զատ Թուրքիոյ վրայ այնքան աչքեր տնկուած են որ — գէթ առժամապէս — ո՛չ — մի տէրութիւն չ'պիտի համարձակի ի վնաս իր իսկ գոյութեան — անոր բաղխելու այնպիսի խնդիրներու համար, որոնք ուղղակի իր շահերը չ'են վնասեր։ Հայկական հարցը մին է այն խնդիրներէն, որոնք երբեք չ'պիտի շօշափուին մինչեւ որ ընդհանուր համաձայնութիւն մը չ'գոյանայ ամեն — կամ գէթ հզօրագոյն — պետութեանց միջեւ։ Եւ որովհետեւ այդ ապագայ ժառանգներուն իւրաքանչիւրը կ'ուզէ իրեն հանել առիւծի մասը, այդ երանելի համաձայնութիւնն ալ տակաւին պիտի ուշանայ անորոշապէս, չ'ըսենք յաւիտենապէս։

Բնականաբար, հոս հարցում մը կը ներկայանայ ընթերցողին մտքին։

— Ուրեմն ի՞նչ ընենք. այսքան կսկըծալի կորուստէն ետքը, մեր պարզած դըրօշակը ծալլենք եւ գո՛րծել երթանք համբուրել այն ձեռքը որ մեզ կը խողխողէ։

Այս կամ համանման առաջարկ մը խենդութիւն պիտի ըլլար — ուրիշ բան չ'ըսելու համար։

Մեր կորուստը մեծ է, խիստ մեծ. բայց անդարմանելի չէ, բաւական է որ բարի կամեցողութիւն եւ ազգասիրութիւն վառ պահուին մեր սրտերուն մէջ։ Պարզուած դըրօշակը թող միշտ ծածանի վէտ ի վէտ իբր նշան ապրելու իրաւունքի, յուսոյ, վերակենդանութեան։ Ընտրուած չակէտը անդեալ մ'է, հետեւաբար անփոփոխելի նպատակակէտը վսեմ է եւ նուիրական։ Կենանք ո՛ր որ ենք, մեր ուղղութիւնը միայն փոխենք։ Ինչ որ զէնու զօրութեամբ չ'կրցանք առնել, ջանանք հնարագիտութեամբ ձեռք բերել։

Բայց հնարագէտ ըլլալու համար, պէտք է մտաւորապէս եւ բարոյապէս զարգացած ըլլալ։ Մի քիչ հետեւինք այն գաղափարին զոր Էլիզէ Րըգլիւ յաճախ կը յայտնէ իր գրութեանց մէջ. «ընկերվարաբական գիտութիւնը կը յայտարարէ սա ճշմարտութիւնը թէ առանց նախապէս մտաւորական բարեշրջումի (évolution) որ եւ է յեղափոխութիւն (révolution) անկարելի է... գնդերներուն ձգտում եւ եղելութեանց պատմական երեւոյթ մը տալէ առաջ գլուխները եւ սիրտերը պէտք է փոխուին։»

Եւ երբ լաւ հասկնանք եւ լաւ հասկցնենք թէ ի՛նչ է հայրենասիրութիւն, ի՛նչ է եղբայրութիւն, այն ատեն — շնորհիւ մեր մտքի եւ բարոյականի զօրութեան — թերեւս առանց արիւնհեղութեան իւրաքանչիւր թշնամւոյն ջլատուելուն կամ սատկելութեան անհետանալուն պիտի կրնանք ըսել «ասի ալ գնաց, Գառնիկ», եւ կրկնել մինչեւ որ գոչենք «Թշնամի չ'մնաց Գառնիկ»։

Այն ատեն, ապահովապէս ո՛չ միայն կեանքը պիտի վայելենք, այլ նաեւ՝ խիստ հաւանականաբար պիտի տիրապետենք։

Դ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ

Եւրոպան, որ անքաւելի պատասխանատւութիւններու տակ մնաց Հայաստանի նախորդ ջարդերուն, ա՛լ աւելի սոսկալի պատասխանատւութիւններ ստանձնելու վրայ է յառաջիկայ ջարդերուն համար։

1894-1896 ի մեծ կոտորածէն ի վեր, Ապտիւլ Համիտ դադրած չէ՝ քիչ քիչ սպաննելէ։ Անպատիժ մնալէն քաջալերուած, ահա նոր աղէտք մը կը պատրաստէ։ Կ'ուզէ վերցնել մէջտեղէն այն բնակչութիւնները — գլխաւորաբար Զէյթունի լեռնականները — որոնք մինչեւ հիմայ պրծած էին իր ձեռքէն եւ որոնք ուժը ուժով ետ մղած էին։

Սասունի եւ Մուշի մէջ սպանութիւնները կը բազմապատկուին։ Թրքական զօրագունդերը խռնուած են ապագայ նախճիրին վայրը. զինուորները կը տեղաւորեն իրենց ըսպաննելիք բնակիչներուն տուները։ Վաղուան զոհերուն ու աշխարհի մնացեալ մասին միջեւ հաղորդակցութիւնները կտրուած են, կառավարութիւնը ո՛չ գրաւոր լուր եւ ո՛չ լրաբեր թոյլ կուտայ որ անցնի։ Այս մասին զանազան կողմերէ ճշգրիտ տեղեկութիւններ կ'ընդունինք, ինչպէս Բիէռ Քիյեառ չարունակ կուտայ PRO-ARMENIA ի մէջ։

Արդ, 1894-1896 ին, «քաղաքակիրթ» ազգերը, եւ է՛ն առաջ՝ Հայերու աւանդական պաշտպան (*) Ֆրանսական ազգը, կրցան անգիտութեան չքմեղանքը մէջ բերել։ Կառավարութիւնները ամեն բան գիտցած, բայց ամեն բան ծածկած էին ժողովուրդներէն։ Մեր Հանրապետութեան Նախագահը, մեր նախարարները, սիսթէմաթիքօրէն սուտ էին Խորհրդարանին առջեւ, մեր «բարձր մամուլը» Ապտիւլ Համիտի գործակատարներէն վարձուած էր ստելու համար։ Երբ երեք հարիւր հազար մարդկային արարածներ խողխողուեցան լմնցան, վայրագութեան զարհուրելի նրբութիւններովը, վեհանձն Ֆրանսացիները, գերմանացիներուն ու անգլիացիներուն պէս, ապաւէնին ունեցան ըսելու. «Ա՛հ, եթէ ճշմարտութիւնը կասկածած ըլլայի՛նք . . . բայց ամեն բան կ'անգիտէինք»։

Այսօր Եւրոպան ոչինչ կ'անգիտէ։ Ոճիրը կը պատրաստուի իր աչքին առջեւ, ու օրը օրին կը նախազգուշացնեն, իրազեկ կ'ընեն զինքը։ Եւ բէկ ան չի լսեր ամբողջ սպանդանոց առաջնորդուած ցեղի մը աղաղակը։ Ան կը լսէ, այս պահուս, յուսահատութեան վայնասունը վերապրողներուն, որոնք մորթողներուն՝ իրենց դանակները սրելը կը տեսնեն։

Եթէ եղեռնը կատարուի, արեւմուտքի վատ ժողովուրդները ա՛լ չ'պիտի կրնան անոր ամօթը նետել զիրենք կառավարողներուն վրայ, անոնք, ամենքն ալ մեղսակիցներ պիտի ըլլան Մարդասպանին։

Դժբաղդ Հայերը, մեր մէջ ապաստանած իրենց եղբայրներուն ձայնովը, օգնութեան կը կանչեն։ Խնդրագիրներ կ'ուղղեն Տէրութեանց պետերուն, նախարարներուն, թերթերուն։ Խե՛ղճ մարդիկ. զորս այնքան մատնութիւններ դեռ չեն մժչկած իրենց վստահութենէն։ Իրենց օգնութեան կանչած Տէրութեանց պետերը, նախարարները, Խորհրդարանի նախագահները ժապաւինուած են Թրքական չքանշաններով։

Ֆրանսան քիչ մը կորով կը վերադառնէ՝ այն ալ Պոլսոյ մէջ Կոանէ-Բօնսթօն Ընկերութեան չիլ պահանջները պաշտպանելու համար միայն։

Զարը, Ֆրանսայի արժանաւոր դաշնակիցը, կ'արգիլէ ռուսական մամուլին Հայերու վրայ խօսիլը, կ'արգիլէ ռուս քաղաքացիներուն Հայերուն օգնելը, կը գոցէ ռուսական Հայաստանի ազգային դպրոցները, [illegible] կը դատապարտէ այն ռուսահայերը, որոնք սահմանագլուխը կ'անցնին, երթալ՝ իրենց Թուրքիոյ եղբայրներուն հետ կռուելու եւ մեռնելու համար։

Ֆրանսացի նախարար մըն է Հանոթօն, որ ամենէն աւելի չնականութեամբ ծախեց Հայ աբիւնը տաճիկ փողոտիչներուն։ Ռուս դիւանագէտ մըն է որ ըսաւ. «Երբ ա՛լ Հայ մը չի մնայ, մենք ալ կ'ազատինք հայկական խնդիրէն»։

Եթէ Հայերուն բաղդը իրենց սեփական ձեռքերուն մէջ չէ, Ֆրանսայի եւ Ռուսիոյ կառավարութեանց ձեռքին մէջն է։ Արդ, ռուսական ու ֆրանսական կառավարութիւնները, Հանրապետութիւնը եւ Զարը, որոնք «կատարեալ համաձայնութեան» մէջ են քօղաք քաղաքականութիւնը ամեն ձեւով գործադրելու համար, դեռ խնայուած հայերու բնաջնջումին նըպաստել միայն կրնան։

Ինչու։

Շատ պարզ է։

Շատ անգամներ բացատրած եմ արդէն, թէ ի՛նչպէս, քիչ ատենէն, պայքարը անխուսափելի է միջազգային Յեղափոխութեան եւ միջազգային Յետադիմականութեան միջեւ ամբողջ Եւրոպայի վրայ։ Ցուցուցած եմ, թէ՝ դաւաճաններու եւ խաբեբաներու երեսէն՝ արեւմտեան ժողովուրդներու թուլացումը ընդհանրապէս եւ ֆրանսական ժողովուրդին՝ մասնաւորապէս, պիտի արգիլէր մի՛տ յեղափոխական պայթումը մեր մէջ տեղի ունենալէ։ Մեր մէջ այդ պայթումը հակահարուածով միայն տեղի պիտի ունենայ։ Արեւելքն է որ պէտք է բռնկցնէ պատրոյգը։

Հոս բոլոր պատրոյգները թրջած են։

. . . .

Կրկնած եմ որ յեղափոխութիւնը Արեւելեան Եւրոպայէն, Բեզրպուրկէն կամ Պոլսէն պիտի գայ միգի։ Եւ, օսմանեան կայսրութեան մէջ, վճռական դէպքերու ծագումը կրնայ ըլլալ հայկական խնդիրը։

Ասոր համար է որ կառավարութիւնները կը ջանան զայն խեղդել — նոյն ինքն հայ ժողովուրդը ջնջելով։

Կառավարութիւնները իրենց արհեստը կ'ընեն։ Մենք ալ մերինը ընենք։ Կառավարողները յառաջ կը տեսնեն։ Մենք ալ կառավարեալներուն աչքերը բանանք։

Հայաստանի խնդիրը առաջին օղակն է շղթայի մը, զոր կ'ուզենք ամբողջովին քակել, պարզել։ Մեր պարկեշտ մարդու պարտականութիւնը կ'ստիպէ մեզ Ապտիւլ Համիտի զոհերուն դատը պաշտպանել անդադար։ Նախ եւ առաջ արեւելքի մէջ հզօր գործողութիւն մը վայել է մեր յեղափոխական երազներուն։ Այսպէս, երբ ամեն կերպով միանգամայն մեր խղճմտանքը գոհացնելու բարեպատեհ առիթն ունինք, ոճի՛ր պիտի ըլլար չ'օգտուիլ անկէ։

Տագնապներու եւ աղէտքներու ծայրայեղութենէն, երկարատեւ սարսափէն, յուսահատութենէն վեհերոտ դարձած հայերը դիւանագիտութեան վրայ դրած են միայն յոյսերնին։

Դիւանագիտութիւնը՝ պահպանողական շահերու եւ կառավարութիւններու գործակատար՝ հարկաւորաբար թշնամի է անոնց։ Որպէսզի դիւանագիտութիւնը իրմէ միամտօրէն սպասուած միջամտութիւնը ի գործ դնէ՝ պէտք է որ եւրոպական կառավարութիւնները այդ բանը ընելու համար նեղը խօթուին կարգ մը դէպքերով։

Անոնք, որոնց շահը կը պահանջէ, անո՛նց կ'իյնայ գրգռել այդ դէպքերը։

«Դէպքերը գրգռելու» համար, ինչ որ ալ ըլլան անոնք եւ ինչ կերպով որ ճարտարուին, անոնց դրամ պէտք է միշտ։

Ներկայիս, դրամ պէտք է, Ասիոյ մէջ, Հայ ազգին ինքզինքին պաշտպանել վճռած բեկորները զինելու համար, որպէսզի նահատակները առանց վրէժի չ'իյնան, որպէսզի կոտրիճներուն միջոց ընծայուի իրենց ժողովուրդին ու բոլոր ժողովուրդներուն դատին ծառայելու։

Անգլիոյ, Գերմանիոյ եւ ուրիշ տեղերու զէնքի ու ռազմամթերքի գործարանատէրը պատուական հրացաններ եւ անհամար փամփուշտներ գիտեն միշտ անցնել բոլոր մաքսատուններուն եւ բոլոր ոստիկանութիւններուն մէջէն, երբ բաւարար շահ մը կ'ապահովուի իրենց։

Դրա՛մ, բազում դրամ, հո՛ս է ամեն բան։

Աշխարհիս երեսը Հայեր կան, որոնց դրամը չէ՛ որ կը պակսի եւ որոնք նոյն իսկ կը գեղուն անով։

Անոնք յօժարակամ կուտան ամօքելու համար — խորհրդապահօրէն — իրենց եղբայրներուն դժբաղդութիւնը։ Անոնք հարիւր հազարներով, երբեմն միլիոններով կը ծախսեն՝ հրաժշտութիւն, նկարչութիւն կամ բժշկութիւն սորվեցնել տալու երիտասարդ վտարանդիներու, քանի մը դպրոցներ պահելու, եկեղեցիներ կառուցանելու եւ իրենց ծէսէն քահանաները սնուցանելու համար։

Ո՛րքան պարապը գացած ոսկիներ, որոնք պիտի կրնային այնքան բարիք ծնանիլ։ Պոյաջամիշ եղած եկեղեցիի մը գնով եւ մօրուքաւոր կարգաւորի մը ամսականով՝ քանի՛ քանի՛ քառապիններ եւ ռումբեր կարելի պիտի ըլլար մըտցնել Զէյթուն . . . կամ այլո՛ւր։

Այն Հայ դրամատէրները, որոնք չ'են ուզեր հասկնալ սաբիկ՝ պէտք է որ իրենց աւելի կորովի հայրենակիցները [illegible] զանոնք ո՛եւ է փասափ մը միջոցաւ։

Ու նախ եւ առաջ իրենց խղճին անդորրութեանը համար իսկ՝ որովհետեւ Հայ ժողովուրդը փրկելու իրենց բոլոր պարտականութիւնը չ'կատարելով՝ եղբայրասպանութեան յանցանքը կը գործեն գրեթէ, Անոնք միեւնոյն անպատուէչ մոլորումին մէջ կ'իյնան, որքան ֆրանսան, խողխողուած ժողովուրդին «պաշտպանը»։ Իրենց անձնական հանգստութեանը սիրուն՝ անոնք կը սահին միեւնոյն ոճիրին, զոր Ֆէլիքս Ֆօռները, Հանօթօնները, Լուպէները, Նիքօլյաները, Լամստորֆները Տէլքասէները կը գործեն ազամանդէ Թուրքերու եւ օսմանեան ոսկիներու սիրուն։

(Նոր Կեանք) (Օռօռ)

ԻՒՌՊԷՆ ԿՕՐԷ

ԿԱՐԵՒՈՐ ԱԶԴ

ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ բաժանորդագրութեան և այլ ամեն կարգի Տպարանական յանձնարարութեանց համար ուղղակի պէտք է դիմել Խմբագրութեան, կամ՝ դիւրութեան համար, ՏԻԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՐԶՆԿԱՑԵԱՆԻՆ, ի Շարս Ապտ-իւլ-Ազիզ.

Եւ ի Պապ-էլ Խալք, ծխավաճառ Մավրիտէսի ճիւղին գործակատար Տիար ԽՐԻՍՏՈՍՏՈՒՐ ԹԵՎԷՔԷԼԵԱՆԻ։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Փարոս»ի Աղեքսանդրիոյ թղթակցին կողմէ հրատարակուած այն լուրը թէ տեղւոյն Թաղ. Խորհրդոյ յառաջիկայ նիստը պիտի գրաւուի նորոգ ընտրութեանց նախապատրաստութիւններով՝ հիմնապէս սխալ է։

Ճիշդ է որ Թաղ. Խորհուրդը յառաջիկայ երկուշաբթի (և ո՛չ թէ կիրակի) ի նիստ պիտի գումարի, բայց այդ նիստին մէջ վիճաբանութեան առարկայ պիտի ըլլայ արդի Թաղ. Խորհրդին օրինական կազմութեան խնդիրը։ Ժողովը այդ մասին եզրակացութեան մը յանգելէ յետոյ միայն կարելի է ըսել թէ ընտրութիւն պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ։

«Փարոս»ի թղթակիցը որ «Սահմանադրութեան պաշտպաններ»էն մէկը ըլլալ կը կարծենք՝ ինքզինքին հետ կը հակասէ Վսեմ. Պօղոս բաշային տալով միահեծան դեր մը զոր մինչեւ ցարդ չէ ուզած ունենալ Ն. Վսեմութիւնը։ Յայտնի է թէ որոշումները Թաղ. Խորհրդոյ մեծամասնութեան ձայնովը կը տրուին։

Թաղ. Խորհուրդը կրնայ նորոգ ընտրութեան որոշում տալ կամ ոչ. ատիկա իր գիտնալիք բանն է։ Բայց Խորհրդոյ ո՛ և է մէկ անդամը, աւելորդ է ըսել թէ, իր կողմէ առանձնապէս որոշում մը չի կրնար տալ. ասիկայ ա՛յնքան ստոյգ է որ Ն. Վ. Պօղոս բաշա Նուպար Խորհուրդը ի նիստ հրաւիրած է վէճի առարկայ խնդրոյն վրայ խորհրդակցիլ և լուսաբանուելու համար։ Իրերու այս վիճակէն մինչեւ ընտրողական ժողովի կազմութիւնը բաւական անջրպետ կայ. անո՛նք միայն այդ անջրպետը չեն ուզեր տեսնել՝ որոնք որ գիշերը ազւոր մը երազելէ յետոյ յաջորդ առտուն «Փարոս»ին կը հեռագրեն երազնին։

* * *

Սխալ է «Փարոս»ի հրատարակած տեղեկութիւնը թէ Աղեքսանդրիոյ Թաղ. Խորհուրդը տեղական չաբաթաթերթի մը դէմ դատ բացած ըլլայ։

Mettons les points sur les « i » Թաղ. Խորհուրդը չէ որ այդ դատը բացած է՝ այլ վարժարանի նախորդ ուսուցիչներէն Տիար Գաբրիէլ Ոչտունի որուն անհատական պատիւը արատաւորուած էր կարգ մը անուանարկիչ յօդուածներով որոնք երեւցան «Փիւնիկ»ի մէջ։ Հետեւաբար յիշեալ ուսուցիչը վատահամբաւութեան դատ բացած է յօդուածագիրներուն Տեարց Յակոբ Պէքարեանի և Միհրան Զրաքեանի ինչպէս և «Փիւնիկ»ի Տնօրէն Տ. Սմբատ Բիւրատի և Արտօնատէր Տիար Միւնիքէի դէմ։

ՄԱՀԱՐՁԱՆՔ

ԳԱՄԱՌ-ՔԱԹԻՊԱՅԻ ԵՒ Գ. ՋԱՆՇԵԱՆՑԻ

(Հանդէս Ամսօրեայ)

— ԱՆՄԱՀՆ Գամառ Քաթիպա բանաստեղծին մահուան ինննամեայ տարեդարձն է, որ մեր Ռուսահայ երախտագէտ ու գնահատել գիտցող ազգայիններն ոգեւորած է այլ եւս չյետաձգելու Մեծ բանաստեղծին արձանին կագնումը, Նոր Նախիջեւանի Ս. Խաչ վանքին մէջ։ Տաշուած սեւ հատաքարէ աստիճաններուն վրայ չյղկուած ծաղիկներով զարդարուած կարմիր չաքրադորէ պատուանդանին վրայ կը հանգչի բանաստեղծին կիսարձանը։ Պարզ ու չքեղ և միանգամայն յաջողած ծրագիրը տաղանդաւոր Ա. Տէր. Մարուքեան երիտասարդ քանդակագործին է, որ «լաւ տըպաւորութիւն է թողնում, կ'ըսէ Պ. Գ. Ջալխուշեան. («Մշակ» թ. 186) մանաւանդ գեղեցիկ է բանաստեղծի խորը հայեացքը, որ կարծես թափանցում է ձեր սրտի մէջ։ — ՈՐԲՈՑ ՀՕՐ բարերար Ջանշեանցի մահուան տարեդարձը որ դեռ հազիւ բոլորեցաւ, ամբողջ Ռուսահայ հասարակութեան ամեն անկիւն ոգեւորութեամբ հոգեհանգիստներով տօնուեցաւ. սակայն երախտագէտ սրտերն առավ չբաւականացան միայն այժմ եւ կ'ուզեն անմահ կոթող մը, յուշարար մահարձան մը կանգնել, որուն խորհրդաւոր նախագիծը 'ի Հռոմ քանդակագործութեան ուսանող Մ. Միքայէլեանց պատրաստեր է, և դալ տարի մահարձանին 10—11 մէթր մեծութիւն ունեցող կաղապարն հետը Կովկաս պիտի տանի, յարդիւնս ածելու համար. Խորհրդաւոր մահարձանին նախագիծն այսպէս յղացուած է (Հժմտ. Շարժում, թ. 343)․ մէջտեղը Որբասէր—Բարերարին կիսանդրին պիտի դրուէ, որուն վերեւն իր ազգն անոր ծաղկեփունջ մը կը մատուցանէ, ի նշան երախտագիտութեան. իսկ վարը առիւծ մը, որ պիտի հասկցնէ, թէ Հայ դրականութիւնը՝ զօրեղ առիւծ մը պիտի դառնայ, Հայ ազգն ու իր պատմութիւնն «ամուր» պաշտպանելու համար։ Աջ անկեան մէջ խումբ մը որբ, ձեռքերն վառած մոմ բըռնած, որոնք իրենց բարերար Հօր գերեզմանը կ'այցելեն։ Ձախ անկեան մէջ պիտի պատկերանայ Ջանշեանցի տաղանդը քնոյ մէջ։ — Քանի որ մեր խօսքն որբասէր Ջանշեանցին վրայ է՝ աւելցնենք միանգամայն վերջերս թերթին Ռուս լրագրէ մը յառաջ բերած մէկ լուրն ալ թէ Ջանշեանցի՝ թերթերու մէջ ցրուած զանազան աշխատասիրութիւններն հատորներու մէջ պիտի ամփոփուին։ Իսկ «Եղբայրական օգնութեան» երկրորդ տպագրութիւնը՝ մօտերս պիտի հրատարակուի. նաև Ջանշեանցի անուամբ պիտի հիմնուի Դրադարան Ընթերցարան մըն ալ։

ԱՅԼ ԵՒ ԱՅԼՔ

ՍԽԱԼՈՒՄ

Պէլճիգայի Լէօբօլտ թագաւորը այնքան յաճախ կը ճամբորդէ իր թագաւորութենէն դուրս, ըլլայ զբօսանաւով, ըլլայ երկաթուղիով, ըլլայ ինքնաշարժ կառքով, որ ժամանակ չունի ինքզինքը իր հպատակներուն ճանչցունելու։

«Վերջերս, կը պատմէ Լը Ֆռանսէն, Պրիւսէլի մօտ ինքնաշարժով կատարուած շրջագայութենէ մը յետոյ, ագարակի մը առջեւ կանգ կառնէ և թաս մը կաթ պատրաստել կուտայ։ Կաթը խմելու վրայ եղած միջոցին կը շարունակէր իր ընկերոջը հետ կրկին Անգլիերէն խօսիլ։

Ագարակապանուհին, իր հիւրին քովը Պէլճիական չէշտը չգտնելով և զայն օտարական մը կարծելով բարձրաձայն իր ամուսնոյն կըսէ։

Տեսնանք սա երկարաքիթ անգլիացին քանի՛ պիտի տայ կաթին համար։

Թագաւորը որ այդ խօսակցութենէն բառ մը փախցուցած չէ՛, կաթը խմելէն յետոյ կնոջը հարիւր սանթիմ մը տուաւ և ժպտելով ըսաւ։

Ա՛ռ, ահաւասիկ այդ երկարաքիթ Անգլիացիին պատկերը։

* * *

ԿԱՍՊԻՑ ԵՒ ՍԵՒ ԾՈՎԵՐԸ

Ռուսիոյ ջրաբաշխական ընկերութիւնը վերջերս գումարած ժողովքին մէջ, վե-

բոլշեւալ երկու ծովերուն իրարու հետ միացումէն հարաւային Ռուսիոյ խոպան ու անջրդի տափաստաններու ունենալիք մեծամեծ օգուտներն ի նկատի առնելով, որոշեց ջրանցքով մը իրարու հետ կապել։ Ջրանցքը պիտի սկսի Ածտէրխանէ և պիտի ձգուի մինչև Թագանրոգ՝ Ազախու ծովու նաւահանգիստը։

Ծրագրուած ջրանցքին խորութեան միջին չափը պիտի ըլլայ 6,75 մէթր, լայնութիւնը՝ 25,5 մէթր, իսկ երկայնութիւնը 854 քիլօմէթր։

Շինութեան համար գործածուելի ստակին գումարն եղբ 100 միլիոն րուբլի (400 միլիոն ֆրնգ) կը հաշուըուի։

ՏՕՔԹՕՐ Ա. ՇԱՔԱՐԵԱՆ

——

Այս անգամ հաստատուած ըլլալով ի Գահիրէ, կը բնակի Շարա Ապտիւլ Ազիզ փողոց, Ապտինի պահականոցին քով, թիւ 4 բնակարանի երկրորդ յարկը։

Հիւանդ կ'ընդունի ամեն օր կէս օրէ առաջ ժամը 9–11, իսկ կէս օրէ յետոյ 3–5. Ուրբաթ օրերը աղքատաց ձրի դարմանում։

Մասնաւոր խնամքով կը դարմանէ ներքին գործարանաց և միզանցքի (ափրօդիտեան) հիւանդութիւններ։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

——

ԹՐԱՆՍՎԱԼ

ԵՐԿՐԱԽՈՅԶԻ ՄԸ ԿԱՐԾԻՔԸ. — Պ. Սըլուս Ափրիկեան երկրախոյզը՝ Հարաւ—Ափրիկէի մէջ Անգլիոյ ապագային մասին կարծիք մը յայտնելով իրեն եղած մէկ հարցումին, պատասխանած է հետևեալ կերպով.

«Իմ համոզումովս բնաւ վստահ չեմ պատերազմի վերջնական արդիւնքին այսինքն Հարաւ — Ափրիկէի մէջ Անգլիոյ լիազօր տիրապետութեան մասին։ Ենթադրենք թէ համաձայնութիւն մը գոյացուի Պիւրկէրներու հետ որոնք քօմանտօներ կը կազմեն, և կամ անոնք բոլորն ալ բնաջինջ ըլլան, կրկին Անգլիա գործ պիտի ունենայ 300,000 Հոլանտացի Աֆրիքանտէրներու հետ, որոնց անշուշտ պատերազմի անցուդարձերը անջնջելի հակակրութիւն մը ներշնչած ըլլալու են բրիտանական տիրապետութեան նկատմամբ։

«Այս տիրապետութիւնը կրնայ հաստատուած ըլլալ Հարաւ–Ափրիկէի ընդարձակածաւալ տարածութեան վրայ ունենալով անհատնում պահականոցներ, որոնց պահպանումը ահագին ծախսեր կը պահանջէ։

«Անգլիա ինչպէս կրնայ իշխել Հարաւ Ափրիկէի նման երկրի մը՝ որ Անգլիայէն 6 հազար մղոն հեռաւորութիւն ունի, մանաւանդ երբ Թրանսվալի հանքերուն բոլոր ոսկիները հանուին ու Եւրոպա ղրկուին։

«Պիտի ուզէի սուտ մարգարէ մ'եղած ըլլալ, բայց ցաւ է ինձ ըսել թէ ապագան մռայլապատ է։ Իրենց երկրին քարուքանդումը ինչպէս կրկնակեդրոնացումի վայրերուն մէջ իրենց կիներուն ու զաւկըներուն թափառումը, Պօէրները սերունդէ սերունդ անհաշտ թշնամիներ պիտի դարձնեն Անգլիոյ դէմ։

* * *

ՎԻԼՊՈՒԱ–ՄԱՐԷՕՅԼԻ քեռորդին որ Քէրսօզօն Մարքիզը որ եղբ կամաւոր Թրանսվալ գացած էր, Պրիւսէլ հասած է։

«Տէյլի Մէյլ» կըսէ թէ Մարքիզը Թրանսվալ հասած է այն պահուն ուր Պօէրները Պալմօրալէն քաշուելու վրայ էին. մասնակցած է Պալմօրալի պատերազմին, ինչպէս նաև Տալմանթաի կռւոյն։ Ապա հրամանատար Թհէրօնի հետ միացած է Տը Ուէթի զօրագունդին որ այդ միջոցին Օրանժ կը գտնուէր։ Ֆրանսայի կամաւորը կը յայտարարէ թէ Ֆրանքֆօրթի մէջ Անգլիացիները 40 Պօէր չարդած են որոնք համադարտօրէն կը ճանաչին իրենց տուները։

Տը Քէրսօզօն Մարքիզը Տը Ուէթի հետ մասնակցած է Պօթավիլի, Տը Ուէթստորբի և Թապաքսպէրկի կռիւներուն, յետոյ Քաբ անցած է Թհէրօնի ու Մարից հրամանատարներուն հետ։

* * *

–ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ ԶՕՐՔ ՄԸ. — Իրլանտացիներու քով Անգլիոյ յաջորդաբար կրած պարտութիւնները խնդութիւն կը պատճառեն։ Ահա թէ ինչո՛ւ պէտք չէ զարմանալ, երբ շատ մը Իրլանտացիներ չեն ուզեր զօրք գրուիլ, գէթ այսու անօթութեան դէմ դարման մը գտնելու համար. կան սակայն Իրլանտացիներ, որ զօրավար Մաք–Պրայտի նման՝ կանխամտածմամբ Թրանսվալ կերթան և երբ անգամ մը իրենց որոշ տեղը հասնին, զէնքերնին կը դարձնեն այն ազգին դէմ, որուն լուծին տակ կը հեծեն։

Զօրավար Մաք Պրայտ մին է այն Իրլանտացիներէն, որոնցմով խումբ մը կազմած էր Քափի մէջ Անգլիացիներու դէմ առ դէմ գալու համար, ու շատ մը պարագաներու մէջ քաջութիւններ գործած էր։

Կռիւը պահ մը վերջացած կը կարծուի զինուորագրուած կամաւորներ կը թողուն պատերազմի դաշտը, ու Մաք Պրայտ Եւրոպա կը վերադառնայ։

Հայրենասէր Իրլանտացիներ, իրենց մէ մէկ զինուորին քաջագործութեամբը հպարտ և ի յիշատակ անոր արիութեան, Տըպլինի մէջ հիմա կազմած են ընկերութիւն մը որ Մաք–Պրայտի անունը կը կրէ, և որուն վերջերս սոյն ընկերութեան կողմէ պատւոյ սուր մը նուիրուած, է Փարիզի Քաֆէ Քօրաձձաի մէջ տեղի ունեցած համախմբումի մը պահուն։

Հոն տեղ իրեն ի պատիւ եղած հայրենաշունչ ճառախօսութիւններուն՝ Մաք–Պրայտ հերոսը պատասխանելով ըսաւ թէ, վստահ է որ Թրանսվալ անյաղթ պիտի մընայ, թէ Անգլիա անխուսափելիօրէն պիտի պարտուի։

Կը սիրեմ հաւատալ, ըսաւ, թէ այնքան արեան գնով ձեռք բերուած անկախութիւն մը Նախատօնակը պիտի ըլլար ազատմանը Իրլանտաին, որ այլևս պէտք է հասկնայ թէ Փառլըմանթարիսը խաբէութիւն ըսել է, և թէ Իրլանտացիները չեն կրնար օբօրուիլ ատենաբաններու փքուռոյց ճառերով. պէտք է միայն որ հետևինք գործի մարդերուն։

«Սուր», գոչեց Մաք Պրայտ, լուսաշողշող սուրը ձեռքին մէջ բռնած։

–Ինծի կը նուիրէք այս սուրը, յարեց, որովհետև պատերազմէն կը վերադառնամ և ես կը սիրեմ այս սուրը մէջքս կապել նոյն իսկ հայրենիքիս հողին վրայ կռուելու համար։ Հայրենակիցներ, անհամբեր կ'սպասեմ այն օրին, երբ այս սուրը մերկացուցած, ձեզ առաջնորդեմ այն կռւին՝ որ պիտի ըլլայ ստրկութեան և չարչարանքի վերջաւորումը։

* * *

ԱՆԳԼԻՈՅ Ալէքսանտրա Թագուհիին Տանիմարքայի արքայական ընտանիքին ուղղած հրաւէրը, Ցունիսին տեղի ունենալիք Թագադրութեան հանդիսին ներկայ գտնըւելու համար, ընդունուած է։

Քրիսթիան Թագաւորը, որ Անգլիոյ Թագուհիին հայրն է, հակառակ իր խոր ծերութեան (83 տարեկան է) Անգլիա պիտի երթայ։

Ցունաստանի Թագաւորը և Թագուհին ալ նմանապէս ընդունած են հրաւէրը. միայն Ռուսիոյ մահըրնկալ Թագուհին որ Անգլիոյ Թագուհիին քոյրն է, իր տկարութիւնը առաջ բերելով իմացուցած է որ չը պիտի կրնայ ներկայ գտնուիլ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

—⟛o⟛—

Ֆրանք–Ֆօրթ 21 Նոյեմբեր. — Բ. Դուռը թոյլ չ'տար Ֆրանսական «Մութէ» պահականաւին Պօլիս դառնալը։

Լոնտոն 21 Նոյեմբեր. — Լորտ Քիչըներ կը հեռագրէ թէ Պօէր հրամանատար Պիխու զէրի բռնուած է Վաալի մէջ։ Վիլլիէրստօրփի մօտ 100 հոգիէ բաղկացեալ «Ռէյլուէյ Բոնիրս» նեռւն վրայ դեռ ո եւ է տեղեկութիւն չ'կայ։ Ռէմէնկընի զօրագունդը յարձակման պահուն օգնութեան հասած է անգլիացիներուն։

Աթէնք 21 Նոյեմբեր. — Կռիւները շարունակուած են, ցուցարարները կրակ բացած են Պ. Թէօթոքիսի վրայ՝ առանց զայն վիրաւորելու։ Ոստիկանական նախարարը վիրաւորուած է, 7 հոգի սպաննուած են։

(Այդ կռիւները տեղի ունեցած են լեզուագէտ Պ. Բալլիսի, հրատարակած նոր յունարէն Աւետարանին։ Կղերական դասակարգը արգիլած էր անոր այդ գաղափարը իրագործելու՝ բանադրանքի սպառնալով։ Մէկ քանի թերթեր եւ ի միջի այլոց «Ասթի»ն եւ «Աքրոպոլիս»ը լրագիրն պաշտպանած են Պ. Բալլիսը յանուն ազատական հանրային կարծիքի։)

* * *

Եւրոպական պետութիւնները պնդած են Եօրկիոս իշխանին, իր իշխանութեան շրջանը անգամ մը եւս երկնցնելու համար։

Աթէնք 22 Նոյեմբեր. — Մետրոպօլիտը եւ ոստիկանապետը հրաժարեցան։

Ամբոխը յուզմամբ մասնակցեցաւ զոհերու յուղարկաւորութեան հանդիսին։

Նախարարները վստահութեան քուէ մը պիտի առաջարկեն։

Աթէնք 22 Նոյեմբեր. — Ուսանողներուն մէջ արտակարգ ցոյց մը տեղի ունեցաւ հոն, աւետարանին արդի յունարէնի թարգմանութեան առաջարկին դէմ, որ սրբապղծութիւն մը կը համարուի։

Ուսանողները պաշարեցին թարգմանութեան ջատագով լրագրաց գրասենեակները. յետոյ Համալսարանին մէջ ապաստանելով կրակ բրին ժողովրդեան եւ ոստիկանութեան վրայ, որ զանոնք պաշարած էին։

Մէկ կամ միւս կողմէն 7 սպաննուած եւ 30 վիրաւորեալներ կան։

Այժմ խնդիրը քաղաքական սուր կերպարանք մը ստացած է։

Լոնտոն 22 Նոյեմբեր. — Լիվրբուլի դրամատունը կը ծանուցանէ թէ՝ արկղակալ մը անհետացած է 170,000 ոսկոյ բաց մը թողլով։

Դրամատան վարկը ո՛եւ է կերպով վտանգուած չէ։

Լոնտոն 22 Նոյեմբեր. — Լոնտոնի Գերմանական հիւպատոսը Պ. Հացֆէլս, որ դեռ նոր իր պաշտօնը ստանձնած էր, մեռաւ։

ՔԱՂՈՒԱԾ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԷ

——

Բեթերսպուրկի Հայոց եկեղեցին իր հաշւով գերեզմանատան եկեղեցիին կից ծերերու համար շքեղ պատսպարան մը շինել է։

—Բաքուցի երկու դրամատէրեր, Մելիքեան և Ադամեան, իրենց հաշւոյն էջմիածնի մէջ մեծ վեհարան պիտի շինեն։

—Աղն. Ցարութիւն էֆ. Կիւլպէնկեան, իր ամուսնութեան առթիւ 100 ոսկի նուիրեր է Պօլսոյ ազգ. հիւանդանոցին։

(Շարժում)

—Այս տարի Արմաշի վանքը ուխտաւորներու ստուար թիւ մը ունեցած է։ Այս վերջիններուն մէջ մասնաւորապէս ուշագրաւ եղած է Զէրքէզ մը, որ հետը 40 ոսկի արժողութեամբ երկու գեղեցիկ եզներ ևս բերած էր վանքին։ Այդ եզները Զարխափանի առջև տարուելով, միայն ականջները կտրուած են, ինչպէս զոհաբերութեան և յետոյ փոխան անոնց երկու աքաղաղներ մորթուած են։ Վանքին վարչութիւնը պիտի պահպանէ այդ եզները իր ագարակին մէջ։

—Ժամհարեան եղբայրները Պէրպէրեան վարժարանի յոբելեանին առթիւ 500 ֆրանք նուիրած են յոբելեանի յանձնաժողովին։

(Կոչնակ)

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

—.—

Գահիրէ Խ. Ջ. — Ձեր պատիւը, ինչպէս կ'ըսէք, պաշտպանել կրնաք դատարանի առջև։ Եթէ անհրաժեշտ պէտքը կայ թերթի միջոցաւ եղած հրատարակութեամբ պաշտպանուիլ, պէտք է ընդունիք թէ՝ անոր համար հարկ է վճարէք իւրաքանչիւր տողի 5 ղրշ. ողջ եւ միաժամանակ ձեր վրայ առնէք այն ամեն պատասխանատուութիւնները, որ ձեր հրատարակել առաջարկած գրութենէն պիտի առթուին։ Ի հարկին վըճարելու պատրաստականութիւն պէտք է յայտնէք թերթի խմբագրութեան անգամ ո՛ եւ է մէկուն այդ պատճառաւ կորուած ժամանակին փոխարէն։

Հակառակ պարագային մեզի մի՛ զբաղեցնէք եւ ոչ իսկ վայրկեան մը։

Ժամանակը դրամ է։ Ասիկայ յիշեցնելու հարկ կա՞յ։

ՅԱՆՁՆԱԿԱՏԱՐ–ԳՈՐԾԱԿԱՏԱՐ

ԿԱՐԱՊԵՏ ԵՐԶՆԿԱՑԵԱՆ

Ի ԳԱՀԻՐԷ

——

Գահիրէէն և շրջականերէն կ'ընդունուին՝ Պօլիս, Վենետիկ, և արտասահմանի ուրիշ կեդրոններ գտնուած ամեն տեսակ գիրքերու, ինչպէս նաև Համպուրկի, Պրունշուիկի վիճակահանութեանց տոմսակներու, Եգիպտական Քրէտի Ֆօնսիէի. Պուտէլի երկաթուղւոյ բրօմէսներու, և դարձեալ ամսավճարներով արժէթղթեր ձեռք բերելու յանձնարարութիւններ ևայլն։

Արժէթղթերու, վիճակահանութեանց վերաբերեալ ապսպրանքները ըլլալու են կանխիկ փոխթի միջոցաւ։ Գիրքերու համար կարելի է նախապէս կէսը ղրկել և մնացեալը զօնթր ռամպուրսման վճարել այն պահուն, երբ յանձնարարուածները ղրկուին իրենց հասցէներուն։

Մինչև 20 ղրշ արժէքով յանձնարարութիւններու համար Եգիպտ. (5 միլիմնոց դրօշմաթուղթեր կ'ընդունուին։

Փոխադրութեանց, թղթակցութեան, մաքսի ևայլն ծախսեր միշտ յանձնարարողներուն կը պատկանի։

Հասցէ

GARABED ERZENGATZIAN

Rue Abdul-Aziz

Caire

301

ՇԱՊԿԱԳՈՐԾ

ԳՐԻԳՈՐ Մ. ԳԱՑՄԷՐԼԵԱՆ

——

Շարա Մուհամմէտ Ալիի սկիզբը

Խալյաթուրեան Եղբարց Դեղարանին մօտ

—o—

Երկար տարիներ փորձ վարպետներու քով աշակերտելով, վերջերս ալ շապկագործ հանրածանօթ Տիար Հ. Փափազեանի քով չորս տարիներ աշխատած ու ստացած է արհեստին հմտութիւնը, և ուսումնասիրած բոլոր նրբութիւնները։

Այժմ մասնաւոր աշխատանոց մը բացած է Շարա Մուհամմէտ Ալիի սկիզբը և պատրաստ ունի ու մասնաւոր չափի վրայ կը պատրաստէ շապիկներ, անդրավարտիքներ, գիշերնոցներ, շապիկներու օձիքներ (ֆօգոլ) և թևնոցներ։

Շապիկի նորոգութիւններ ամենամեծ խնամով։

ՉԱՓԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ.

275

ԲԱՆԱՍԷՐ հետեւեալ ծանուցումին հրատարակութիւնը կը խնդրէ իր պաշտօնակիցներէն ․

ԲԱՆԱՍԷՐ ԱՄՍԱԹԵՐԹ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

———

« Բանասէր » յարգելով ժողովրդական և գրական անձանց դիմումները, կը խոստանայ յառաջիկայ տարեշրջանէն (1902 Յունուար) սկսեալ՝ հետեւեալ նոր ծրագրով հրատարակուիլ ․

Ա ․ (Բանասէր) Նախ պիտի հրատարակէ ազգային յառաջադիմութեան վերաբերեալ խմբագրական տեսութիւններ ․

Բ ․ Բանասիրական յօդուածներ՝ ազգային պատմութեան և մատենագրութեան վերաբերեալ ․

Գ ․ Օտարազգի նշանաւոր հանճարներու գրուածոց թարգմանութիւններ ․

Դ ․ Հայ աշխարհագրական և ազգագրական յօդուածներ ․

Ե ․ Նոր հրատարակուած գրքերու վրայ քննադատական տեղեկութիւններ ․

Զ ․ Լեզուաբանական և առոգաբանական յօդուածներ ․

Է ․ Ազգային լրագրութեան մէջ տեսնուած կարեւոր յօդուածներու վրայ դիտողութիւններ ․

Ը ․ Գիտական նորութիւններ ․

Մասնաւոր կերպով կը յայտարարենք մեր ընթերցողաց որ Յունուարէն սկսեալ « Բանասէր » վերոյիշեալ ծրագրով ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ պիտի վերածուի, իւրաքանչիւր անգամ տալով 32 էջ ․ Եւ ինչպէս որ կանխաւ խոստացեր էինք ․ « Բանասէր » ի ինչ ինչ յօդուածները պատկերազարդ պիտի հրատարակենք ․

Թերթին գինն առ այժմ նոյնը կը մնայ, այսինքն տարեկան 15 ֆր ․ — 6 ռուբլի ․ բայց եթէ բաժանորդներու բազմութիւնն զմեզ խրախուսէ այն ատեն կը խոստանանք 10 ֆրանքի իջեցնել ․

Մեր հասցէն է BASMADJIAN

112, Bd. ROCHECHOUART.

PARIS (18)

ՍԹԱՌ ԼԱՅՖ

ԼՈՆՏՈՆԻ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

—օ—

Հիմնեալ 1843

Բացարձակ ապահովութիւն ․ — Զափաւոր ապահովագին ․ — Ապահովագրի հնութեան համաձայն շահու աւաւելութիւն ․ — Իրաւանց պահպանութիւն՝ ապահովագրի վճարմանց յապաղումի պահուն ․ — Զանազան պարագաներու մէջ անմիջական հաշուեյարդարութիւն ․ — Շահու բաժանում ամեն ՀԻՆԳ ՏԱՐԻՆ մէկ անգամ ․

Մ ․ ԼԷՕՆԱՐ

Ընդհանուր Ներկայացուցիչ Եգիպտոսի

ԳԻՐՔԵՐ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐ

——

Ամերիկաբնակ մեր ազգայնոց կը ծանուցուի թէ՝ Երրորդ տարեշրջանի սկիզբէն « Արշալոյս » ի Գործակալութիւնը ստանձնած են ի Շիգակօ, Մ ․ Մ ․ Գարակավուռեան եւ ընկ ․ որոնք բացի « Արշալոյս » էն,

Բաժանորդագրութիւն կ'ընդունին
նաեւ հետեւեալներէն ։

ԱՆԱՀԻՏ, ազգային, գրական եւ գեղարուեստական ամսաթերթ ․ տարեկան բաժանորդագին տոլար 2 ։

ԳՈՒԹԱՆ, հանդէս հողագործական եւ ճարտարարուեստական, որ կը հրատարակուի փարիզի մէջ ամիսը մէկ անգամ ։ Տարեկանն է Տ ․ 3 ․ ճանապարհածախսով միասին ։

ԱՐԱՐԱՏ մեր միակ հին կրօնական Ամսագիրը՝ որ կը հրատարակուի Ս ․ Էջմիածին ։ Տարեկանն է մէկ տոլար միայն ։

Նամակագրոշմ կ'ընդունին, երբ ապսպրանքը 50 սէնթ եւ պակաս է ․ իսկ աւելիին համար պէտք է դրամ ղրկել Money orderով եւ կամ registeret նամակով ։ Յանձնարարութիւնները կանխիկ կը կատարուին ։

Տեղեկութիւններու համար դիմել

M. M. KARAGAVOORIAN et Co,

61 West Huron St.

CHICAGO Ill

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻ

ՓՈԽԱԴՐՈՒԱԾ Ի ՊԱՊ-ԷԼ-ԽԱԼՔ ՄԱՆՍՈՒՐ ՓԱՇԱ ԽԱԼԻՋ

Մուհարրեմ Պէյ դեղարանին բովի տան վերի յարկը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1 ՄԱՅԻՍ 1900

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

Ե. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԱՐՇԱԼՈՅՍի ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՏՊԱՐԱՆին մէջ կը պատրաստուին Հայերէն եւ եւրոպական լեզուներով ամեն տեսակ հրատարակութիւններ, մասնաւոր խնամքով ․

Գիրքեր, կանոնագիրներ, տեղեկագիրներ, շրջաբերականներ, Հրաւիրագրեր, Տոմսեր, Այցեքարտեր, Մահազդներ եւ այլ եւ այլ վաճառականական յանձնարարութիւններ կ'ընդունուին չափաւոր գներով ․

Յանձնարարութիւն եղած պահուն պէտք է համաձայնուած գնոյն կէսը կանխիկ վճարել եւ մնացեալը առարկաներն անմիջապէս վերջ ․

Տպարանը բաց է ամեն օր առաւօտեան ժամը 7 են 12 եւ կէս օրէ վերջ 2 են 7 ը ․

ԳԱՌԼՕ Մ-ՊԱՍՄԱՃԵԱՆ ԵՒ ԸՆԿԵՐՔ

ՕՔԷԼ ՄՕՆՖԷՐԱԹՕ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻԱ

Պատիւ ունինք ծանուցանել արգոյ հասարակութեան թէ վերջերս հաստատուած ըլլալով հրապարակս, կ'ընդունինք եւ կ'ստանձնենք ամեն տեսակ եւ ամեն ազգի ապրանաց յանձնարարութիւնք, ինչպէս ժամացոյցի, գոհարեղինաց, արեւելեան եւ եւրոպական զանազան տեսակ գունաւոր եւ ճերմակ քարերու, Գոլոմպիական Ֆոնոկրաֆներու, ինչպէս նաեւ գրուած եւ անգիր խողովակներու — գօվան — (մեծաքանակ) ․ եւրոպական նրբահիւս կողովիկներու եւ համեղենաց եւայլն ։

Մասնաւորապէս համաձայնած լինելով Պոլսոյ Անտէլիպ (Մարտիրոս Պէյլէրեան) ատան հետ, որուն ապրանքները մեծ գնահատման արժանացած են նոյն իսկ եւրոպական հրապարակաց վրայ, միշտ ի մթերս ունինք յիշեալ հանրածանօթ տան ամեն տեսակ ապրանքները ․ ինչպէս Reproducteur Andelib (ֆոնոկրաֆի ասեղ) որ անմրցելի է հրապարակին վրայ, եւ Գոլոմպիական ֆոնոկրաֆներու ներկայացուցիչ Մ ․ Պասմէջեան սքանչացման առարկայն եղած է ։

Մեր տրամադրութեան տակ ունինք Անտէլիպի գործարանին զանազան նուագները ․ ինչպէս Մանտոլին, Քանոն, Ուտ եւն ․ եւ ֆոնոկրաֆի համար տաճկական եղանակներու վրայ չափուած հին եւ նոր վարպետ երգողներու ընտիր Գովաններ ։

Կ'ստանձնենք կատարել Մաքսային ամեն տեսակ գործողութիւնք փութով եւ չափաւոր փոխարինութեամբ ։

Կը գտնենք զանազան երկիրներու փոխանակ ագրեր ։

Բաց աստի ընկերութիւնս Լոնտոնի, Պոլսոյ, Գահիրէի, Եաֆայի եւ Երուսաղէմի մէջ թղթակիցներ ունենալով, կ'ստանձնէ այդ տեղերուն համար ամեն տեսակ ներածում եւ արտածում ։

Մեր հասցէն է CARLO M. BASMADJIAN et Cie. Okelle Monferrato Aléxandrie

ՍԻՆԿԷՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԵՒ ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Ժ ․ ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

Պալաքի փողոց ․ Խազնէտարի սեփականութիւն, Պրիսթոլ Օթէլի ճիշդ դիմաց, Գաֆէ Տը Լա Պուրսի կից ․

ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ԱՇԽԱՐՀՆԵՐՈՒ ԲՈԼՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ 6500 ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ ՈՒՆԻ

Աշխարհի ամենէն լաւագոյն կարի մեքենաները ՍԻՆԿԷՐ ներն են եւ աստնցմէ մինչեւ ցայսօր 17,000,000 ծախուած է ։

400 է աւելի վկայականներով եւ մետալներով վարձատրուած, Եռաշխաւորեալ մեքենաներ ․

ԱՄԵՆԷՆ ՄԵԾ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ․
ԱՌԱՋԻՆ ՄՐՑԱՆԱԿ
Փարիզի 1900 ի Տիեզերական ցուցահանդիսին մէջ ստացած է ․

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԲՐՈՒՍԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԱՐՔՈՒՆԻՔԻՆ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ԱՆԳՂԻՈՅ ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱԳԱՒՈՐԱԿԱՆ ԱՐՔՈՒՆԵԱՑ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ Ն. Բ. ԽՏԻՎԻՆՆԵՐՈՒ ՏԱՆ

Կեղծերէն զգուշանալ, ուշադրութիւն դարձնել իւրաքանչիւր մեքենայի վրայ ՍԻՆԿԷՐ ի յատկանշին ․

——

ԳԻՆ ՉԱՓԱՒՈՐ

Չրի դասեր եւ Նորոգութիւններ, ՍԻՆԿԷՐ մեքենային համար, յաճախորդաց տուներուն մէջ ․

——

Վճարմանց Դիւրութիւն

——

Փոխանակութիւն հին մեքենայից Եւ Նորոգութիւն ամեն կարգի Մեքենայից

ՏՀԻ ՄԻՋՈՒԱԼ ԼԱՅՖ

ԿԵՆԱՑ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԷՆ ՀԱՐՈՒՍՏԸ ԵՒ ԿԱՐԵՒՈՐԸ

ԵՐԱՇԽԱՒՈՐԵԱԼ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 1 ՄԻԼԵԱՐ 563,961 ՀԱԶԱՐ ՖՐԱՆՔ

Ապահովագրեալներուն կը բաժնէ ամենէն աւելի շահաբաժինները ։

Ապահովագրեալներուն արդէն վճարած է կամ ի նպաստ իրենց դրամարած է 3 ՄԻԼԵԱՐ 563, 961 ֆր․ք որ գրեթէ աշխարհի ուրիշ որեւէ ընկերութենէ մէկ միլեար աւելի է ։

Պ ․ Պ ․ ՔԻՐՃԻՍ ԵՒ Ժ ․ ՎԱԼՖԻՇ ընդհ ․ ներկայացուցիչք ի Գահիրէ

Աշխարհի մէջ գտնուող ուրիշ որ եւ է ընկերութենէ աւելի երաշխաւորութիւններ, ընդարձակ գործառնութիւններ եւ հրապարակի վրայ աւելի ապահովագրութիւններ ունի եւ աւելի ապահովադին կը գանձէ ։

ԱՆԹ ․ Թ ․ ՌԱԼԻ գլխաւոր գործակատար յԵգիպտոս ․

ԳԷՈՐԳ ԵԿԱՒՈՖ Տեր-Գործակալ ի Գահիրէ

ՀՐԷԻՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ

ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԿԻՐԱԿԻ 17 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901

——

4746	7670	541	7008	120	814
1152	1191	1433	1536	1668	2020
2186	2621	3088	4292	4353	4364
4534	4618	5183	5615	5715	5804
6329	7597	8051	9092	9932	9441

ՀԵԼՎԱՆԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՐԲԱԹ 22 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 1901

——

2630	308	3143	7153	3640	9193
5579	9071	3171	5895	3109	4935
6144	1642	496	6885	1700	5771
2947	365	3562	6263	4081	2442
	9902	9504	5407		

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ Ե ․ ԹՈՐՈՍԵԱՆԻ